

Бојана Вукотић
Народна библиотека Србије
bojana.vukotic@nb.rs

УДК 027.54(497.11)“2009“(047.3)

Остваривање матичних функција у матичним народним библиотекама у 2009. години

Сажетак

Полазећи од структуре и броја запослених у матичним народним библиотекама, рад се бави анализом остваривања матичних функција и резултатима рада матичних служби матичних народних библиотека у 2009. години.

Кључне речи:

матичне функције, матичне народне библиотеке, матичне службе народних библиотека, Република Србија

Према „Закону о општем интересу у области културе“¹ (члан 2. став 1. тачка 8) у којем су као један од општих интереса у области културе наведени „изградња јединственог библиотечко-информационог система и матичне функције у библиотечкој делатности“, утврђена је обавеза остваривања матичних функција у библиотечарству у Републици Србији утемељена „Законом о библиотечкој делатности“² (члан 7), а обављање матичних функција утврђено је, истим „Законом“, као делатност од општег интереса за библиотечку делатност Републике (члан 10. став 1. тачка 10).

Према члану 27. „Закон о библиотечкој делатности“, Народна библиотека Србије (НБС) обавља матичне функције за све библиотеке и организационе јединице које обављају библиотечку делатност, а „Решењем о одређивању библиотека које обављају матичне функције у библиотечкој делатности“³ одређено је, као носиоци матичних функција, и 26 народних библиотека у седиштима округа и Библиотека града Београда за подручје Београда. Народне матичне библиотеке обавезне су да обављају матичне функције у народним, школским и специјалним библиотекама, осим специјалних библиотека при научноистраживачким установама. За библиотеке при универзитетима, факултетима, вишим школама и научноистраживачким институтима, матичне функције обављају Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ (УБСМ) и Библиотека Матице српске (БМС).

Од 2002. године, на територији АП Војводине обављање матичних функција поверено је БМС у складу са „Законом о одређивању надлежности Аутономне покрајине“⁴.

Обављање матичних функција у косовско-метохијским окружима не врши се од интервенције НАТО пакта 1999. године и доласка Мировних снага Уједињених нација на територију АП Косово и Метохија.

Анализа остваривања матичних функција ослања се на податке из тромесечних и годишњих извештаја о раду матичних служби које матичне народне библиотеке редовно достављају матичним одељењима НБС и БМС.

Број и структура радника за обављање матичних функција утврђује се на основу: развијености библиотечке мреже на територији општина за које овлашћена библиотека обавља матичне функције, законом утврђених матичних функција и обима њиховог вршења током године и прописаног степена стручне спреме за обављање матичних функција.

На основу „Информације о условима за обављање матичних функција“ коју је, према „Закону о библиотечкој делатности“, октобра 1995. године урадила служба НБС и „Предлога за финансирање матичних функција у 1998. години“ (октобар 1997), који је НБС доставила Министарству културе Републике Србије, према броју регистрованих библиотечких јединица у појединим окружима, предвиђен је број од укупно 57 библиотечких радника са високом стручном спремом у матичним службама народних библиотека у Републици Србији.

Према „Правилнику о врсти стручних послова у библиотеци, врсти и степену стручне спреме потребне за њихово остваривање“⁵ послове матичних служби раде библиотекари (висока стручна спрема), док на пословима анкетирања, прикупљања и обраде статистичких извештаја могу да раде и виши књижничари (виша стручна спрема) и књижничари (средња стручна спрема).

У матичним службама народних библиотека током 2009. године радило је 39 библиотечких радника: 38 би-

¹ Службени гласник Републике Србије бр. 49 (1992).

² Службени гласник Републике Србије бр. 34 (1994) и бр. 101 (2005).

³ Службени гласник Републике Србије бр. 46 (1994).

⁴ Службени гласник Републике Србије бр. 6 (2002).

⁵ Службени гласник Републике Србије бр. 63 (1994).

блиотекара и 1 виши књижничар. Број библиотечких радника у матичним службама матичних народних библиотека износи тек 68,42% од потребног. У односу на 2008. годину, број библиотечких радника смањен је са 40 на 39 – у матичној служби у Суботици је крајем 2008. године колегиница Милица Мирић пензионисана, а на њено радно место није распоређен други библиотечки радник. С обзиром на захтеве степена образовања, постигнута је одговарајућа структура кадра – од укупно 39 „матичара“, 38 су библиотекарски, а 1 је виши књижничар.

Број запослених у матичним службама недовољан је у чак 15 матичних народних библиотека (Суботица, Зрењанин, Кикинда, Панчево, Нови Сад, Шабац, Ваљево, Смедерево, Пожаревац, Бор, Ужице, Ниш, Лесковац, Врање и Београд), а највећи раскорак између броја планираних и броја запослених имају матичне службе у Ужицу, Новом Саду и Врању. И даље се у ове послове, поред радника матичних служби, често укључују и директори матичних библиотека, као и библиотечки радници осталих служби.

У другој половини 2009. године, пензионисано је троје радника матичних служби (у Бору, Прокупљу и Врању), док је троје (један у Пожаревцу и два у Београду) распоређено на друга радна места, а на њихова места распоређени су други библиотекарски.

1. Вођење регистра библиотека

Према „Правилнику о садржини и начину вођења регистра библиотека“⁶, регистар библиотека воде матичне народне библиотеке, а упис у Централни регистар библиотека обавља НБС.

У Централни регистар је, на дан 31. 12. 2009. године, уписано 2.419 библиотека – 722 у Војводини и 1.697 у централној Србији. У надлежности матичних служби народних библиотека, у Централни регистар је уписано укупно 1.802 библиотеке и организационе јединице које обављају библиотечку делатност (533 у Војводини и 1.269 у централној Србији), што је само 84% од броја планираног за регистрацију у надлежности народних матичних библиотека.

У току 2009. године, у Централни регистар НБС уписано је 11 библиотека и библиотечких јединица: регистроване су 3 општинске народне библиотеке (Библиотека општине Лучани у Гучи, Библиотека „Мехмет Јусуфи“ Прешево, док је Народна библиотека Гњилане регистрована као Народна библиотека „Јанко Веселиновић“ Горње Кусце/Пасјане); у Крушевцу је припремљена и послата документација за упис у Регистар за библиотеке у Ћићевцу и Варварину; у Смедереву је 1 месна библиотека постала огранак, у Зрењанину је пререгистрована 1 специјална библиотека у библиотеку општег типа у предузећу, а у Сомбору је пререгистрована библиотека општег типа у предузећу у специјалну библиотеку; регистроване су још 2 библиотеке општег типа у предузећу (у Јагодини и Краљеву), 3 специјалне (у Сремској Митровици, Краљеву и Врању) и 10 библиотека основних школа (4 у Новом Саду, по 2 у Нишу и Београду и по 1 у Сремској Митровици и Чачку).

Највећи број нерегистрованих библиотека је међу школским (регистровано 84%) и специјалним библиотекама (регистровано 73%). Разлози за овако мали проценат регистрације школских библиотека су: знатан број основних и средњих школа нема школску библиотеку, док у једном броју школа школске библиотеке не испуњавају услове за упис у регистар. За окончање процеса регистрације школских библиотека неопходна је помоћ Министарства просвете и спорта. Регистрацијом специјалних библиотека обухваћене су све планиране специјалне библиотеке у само 6 округа. У Централни регистар уписано је 39 месних и 37 библиотека општег типа у предузећима.

Највећи је проценат регистрације јавних библиотека (90,18%). До сада је у Централни регистар НБС уписано укупно 147 општинских народних библиотека. Укупно 15 округа окончало је процес уписа општинских народних библиотека у Централни регистар, док у 10 округа овај процес још није окончан. На дан 31. 12. 2009. године, у Републици Србији је било 16 општина без самосталних општинских народних библиотека (4 у Војводини и 12 у централној Србији): у Сенти, Чоки, Беочину, Богатићу, Жагубици, Кладову, Рашки, Сврљигу, Брусу, Ражњу, Владичином Хану, Ћићевцу и Варварину библиотечка делатност обавља се у оквиру других установа културе, у Сремским Карловцима и Сурчину библиотечку делатност обављају огранци општинских библиотека у Новом Саду, односно Земуну, док општина Нишка Бања нема библиотеку⁷.

2. Вођење каталога библиотечке грађе

У јединственом систему COBISS.SR, чији су оснивачи БМС, НБС и УБСМ, на дан 31. 12. 2009. године било је укупно 112 библиотека, међу којима су најбројније народне библиотеке (49). За сада је Поморавски округ једини чије су све општинске библиотеке приступиле COBISS-у, а међу чланицама система је укупно 15 матичних библиотека (Ужице, Сомбор, Зајечар, Јагодина, Крушевац, Смедерево, Бор, Суботица, Ваљево, Крагујевац, Пожаревац, Пирот, Лесковац, Прокупље и Врање). Из 5 округа до сада ниједна народна библиотека званично није постала члан COBISS система: из Средњобанатског, Севернобанатског, Мачванског, Моравичког и са територије Града Београда.⁸

3. Пружање стручне помоћи библиотекама

Пружање стручне помоћи библиотекама представља окосницу инструктивног рада матичних служби. Матичне службе народних библиотека, током 2009. године, пружиле су стручну помоћ 1.785 пута приликом посета библиотека у мрежи, у просторијама матичних библиотека или телефоном. У извештајима о раду матичних служби, један број матичних библиотека не евидентира бројчано овај облик матичних функција (5 библиотека).

⁷ Библиотеке у Брусу, Ражњу и Владичином Хану изгубиле су самосталност у току 2009. године када су припојене домовима културе; поступак осамостаљивања је у току за библиотеке у Ћићевцу и Варварину.

⁸ У процедури је укључивање у систем још десетак народних библиотека, међу којима су и матичне библиотеке у Чачку и Краљеву.

⁶ Службени гласник Републике Србије бр. 63 (1994).

Матична библиотека	Укупан број регистр. библ. јединица	Број регистрованих библиотека 2008.	Процент регистрације	Стручни надзор	Бр. записника о надзору	Стручна помоћ	Семинари	Број кандидата за стручни испит	Саветовања	Радни састанци	Анализе	База МБС за 2009.
1. Суботица	54	-	90,00	-	-	-	-	-	-	-	7	47
2. Зрењанин	74	-	98,67	39	39	-	2	2	-	10	3	60
3. Кикинда	47	-	83,93	13	-	-	1	1	-	12	-	47
4. Панчево	111	-	97,37	35	35	65	1	4	-	-	-	137
5. Сомбор	63	-	86,30	12	12	19	-	4	1	-	2	75
6. Нови Сад	115	4	63,54	11	11	8	1	3	-	1	4	130
7. Ср.Митровица	69	1	80,23	27	27	80	2	3	1	6	2	67
8. Шабац	86	-	97,73	-	-	56	8	2	-	-	-	60
9. Ваљево	44	-	91,67	3	3	3	-	-	-	1	1	34
10. Смедерево	53	-1	86,89	-	-	-	1	3	-	-	-	33
11. Пожаревац	52	-	92,86	6	5	3	2	2	1	-	-	34
12. Крагујевац	63	-	80,77	1	-	15	-	4	-	12	2	71
13. Јагодина	57	1	80,28	5	-	-	4	6	-	1	4	53
14. Бор	43	-	78,18	11	3	26	2	6	-	7	-	51
15. Зајечар	33	-	84,62	18	19	47	1	2	-	-	6	34
16. Ужице	61	-	66,30	5	-	13	2	6	-	1	-	16
17. Чачак	51	2	82,26	14	13	1166	-	3	-	-	-	56
18. Краљево	71	2	87,65	33	29	105	2	6	-	-	-	74
19. Крушевац	54	-1	69,23	15	13	41	-	3	-	-	1	66
20. Ниш	80	1	89,89	39	43	13	-	6	-	-	-	86
21. Прокупље	22	-	75,86	31	30	21	-	6	-	-	-	32
22. Пирот	19	-	67,86	7	5	51	1	-	1	2	-	20
23. Лесковац	44	-	60,27	5	2	6	-	3	-	-	-	35
24. Врање	58	1	73,42	10	4	17	-	7	-	-	-	47
25. Београд	378	1	94,74	33	24	30	28	30	1	-	-	273
УКУПНО:	1802	11	83,77	373	317	1785	58	112	5	53	32	1638

Табела 1: Матичне функције у 2009. години

Пружање стручне помоћи обухвата информације о свим сегментима библиотечких послова – од помоћи при формирању и регистрацији библиотека, уређења просторија, набавке опреме, преко организације одељења, инвентарисања, библиографске обраде, сигнирања и смештаја фонда, формирања каталога, аутоматизације библиотечког пословања, дигитализације фондова, ревизије и отписа библиотечке грађе, вођења статистике,

до помоћи кандидатима за полагање стручног испита, за стицање лиценце и рад у COBISS-у, за израду пројеката, систематизације радних места, при састављању програма рада и годишњих извештаја.

Посебно ангажовање матичних служби захтева рад са библиотекарима почетницима и библиотекарима школских библиотека, који се толико често мењају, да је сваки пут неопходно вршити обуку од почетка, од фи-

зичке обраде и инвентарисања, каталожке обраде и смештаја, до задуживања и раздуживања грађе, библиотечке статистике и попуњавања упитника за МБС⁹.

4. Надзор над стручним радом библиотека

Надзор над стручним радом библиотека један је од основних задатака матичних служби. Ова матична функција врло је значајна за унапређење библиотечке делатности, јер пружа непосредан увид у услове рада и обављање стручних послова у библиотекама.

Матичне народне библиотеке обавиле су у току 2009. године надзор над стручним радом 317 библиотека и организационих јединица (што је свега 17,59% од броја регистрованих библиотека)¹⁰.

Обим вршења ове матичне функције, с обзиром на број регистрованих библиотека, није довољан¹¹, а број извршених надзора је неравномеран по библиотекама. По броју извршених надзора у 2009. години истичу се матичне народне библиотеке у Нишу, Зрењанину и Панчеву; према проценту обухваћености надзором, предњаче библиотеке у Прокупљу, Зајечару, Нишу и Зрењанину. Три матичне народне библиотеке у току 2009. године нису обавиле ниједан надзор над стручним радом: Суботица, Шабац и Смедерево.

5. Старање о усавршавању кадрова за обављање библиотечке делатности

Старање о усавршавању кадрова у 2009. години у матичним народним библиотекама вршено је кроз организацију 117 различитих облика стручног усавршавања (семинари, саветовања и радни састанци), а 112 кандидата које су припремале и упутиле матичне народне библиотеке положили су стручни испит у НБС и БМС.

У 2009. години матичне службе народних библиотека организовале су 5 саветовања: у Сомбору је матична библиотека учествовала у организацији стручног скупа *Библионеџа 2009* Заједнице матичних библиотека Србије; матична служба из Сремске Митровице организовала је у Руми стручни скуп: *Манастирске и црквене библиотеке*; у Пожаревцу је одржан скуп *На њушу ка дигиталним колекцијама Србије*; матична служба из Пирота је учествовала у организацији међународног стручног скупа у Димитровграду: *Деца у библиотекама – позитивна искуства и Библиотека у времену кризе*; у Библиотеци града Београда одржан је стручни скуп *Перспективе развоја јавних библиотека у Србији*.

У 15 матичних народних библиотека (Зрењанин, Кикинда, Панчево, Нови Сад, Сремска Митровица, Шабац, Смедерево, Пожаревац, Зајечар, Ужице, Краљево, Пирот и Београд) организовано је укупно 58 семинара са најразличитијим темама: од основа савременог библиотекар-

ства и праваца развоја библиотечке делатности, преко инвентарисања монографских и серијских публикација, израде нормативних датотека, предметне и стручне класификације, ревизије и отписа библиотечке грађе, основа дигитализације збирки, до презентација база података, електронских часописа и електронских каталога, рада са корисницима, међубиблиотечке сарадње и вредновања библиотекарског рада; предмет разговора била је и сарадња јавних и школских библиотека, одржано је неколико акредитованих семинара за школске библиотекарџе; семинарима су обухваћене и библиотечке услуге за лица са посебним потребама, приказани су најбољи пројекти са Библионета; говорило се о положају књиге у времену нових медија, о пословној комуникацији у библиотеци, о маркетингу у институцијама културе, о ауторским правима, финансијској писмености; подношени су извештаји и утисци са стручних путовања у иностранство. Предавачи су били професори универзитета, стручњаци НБС, УБСМ, матичних народних библиотека и страни предавачи.

Све матичне библиотеке организовале су упознавање са „Нацртом Правилника о условима за стицање звања запослених у области библиотекарства“ и „Нацртом стандарда за јавне библиотеке у Републици Србији“.

Редовно се обављала обука новопримљених радника, увођење у струку и менторски рад. Општинске библиотеке информисане су о стручним испитима, обављена је пријава и припрема кандидата.

У неким матичним библиотекама обучавањем су студенти основних и мастер студија библиотекарства и информатике. Школским библиотекама редовно се прослеђују информације и пријаве за акредитоване семинаре.

Ван својих матичних библиотека, библиотечки радници су се обучавали за рад у програмском пакету CO-BISS у просторијама НБС (у овој обуци предњаче радници матичних служби).

У току 2009. године, у 10 матичних библиотека (Зрењанин, Кикинда, Нови Сад, Сремска Митровица, Ваљево, Крагујевац, Јагодина, Бор, Ужице и Пирот) одржано је укупно 53 радних састанака. Највише радних састанака одржано је у Крагујевцу, Кикинди и Зрењанину. У матичним библиотекама које поклањају пажњу овом виду усавршавања одржавају се редовни стручни састанци на којима се најчешће анализира годишњи рад и текући проблеми библиотека¹².

Библиотекари матичних служби учествовали су и на бројним саветовањима у земљи и иностранству: све матичне библиотеке имале су своје представнике на *Библионеџу* у Сомбору и на скуповима других матичних библиотека. Путовало се од Бање Врујци, Ковачице, Димитровграда, Сомбора, Београда... до Марибора, Болоње, Милана, Париза, Хага и Сједињених Америчких Држава; од стручних скупова у Србији до IFLA и ALA конференција. Матичне службе у Србији одлазе и у стручне посете другим библиотекама, а често сарађују са другим матичним службама и размењују искуства у обављању матичних функција.

⁹ „Током 2009. године измењени су радници библиотека у 23 основне и средње школе у Округу, од чега их је 19 измењено почетком актуелне школске године“ (из извештаја Матичне службе у Чачку).

¹⁰ Према извештајима о раду, током 2009. године матичне народне библиотеке обавиле су стручни надзор над радом 373 библиотеке, али су матичним одељењима НБС и БМС доставиле копије записника о надзору за 317 библиотека.

¹¹ Препорука Матичног одељења НБС је да се надзор у свакој библиотечкој јединици обави једном у две године.

¹² У Зрењанину се одржавају редовни радни састанци актива библиотекарџа према типу библиотека: Актив библиотекарџа основних школа, Актив библиотекарџа средњих школа, Актив библиотекарџа специјалних библиотека и састанци директора Актива школских библиотека.

6. Праћење и проучавање стања, потреба и услова рада у библиотечкој делатности и

7. Предлагање мера за унапређење библиотечке делатности и њихово спровођење

Ове матичне функције остварују се кроз израду анализа стања у библиотекама у окрузима у којима народне библиотеке врше матичне функције и прикупљање података за програмски пакет *Мрежа библиотека Србије*.

а) Анализе

У току 2009. године, 10 матичних народних библиотека урадило је 32 анализе: у Градској библиотеци Суботица урађено је 7 анализа: *Анализа читалачких навика и коришћености фонда и нових публикација на појединачном одељењу*, *Анализа рада оранака*, *Анализа коришћења и физичког стања трајне записнице периодике и одређивање приоритета за дигитализацију*, *Анализа ефикасности посезности библиотеке са увођењем интернет услуга*, *Анализа резултата пројекта „Читај и скић“*, *Анализа статистичких података у оквиру МБС и Анализа перформанси увођења нових услуга на записничком одељењу*; Матична служба у Зрењанину урадила је 3 анализе: *Анализу рада свих библиотека Средње Банате*, *Анализу рада специјалних библиотека Средње Банате* и *Анализу рада библиотекарског животног одаштанског одељења са корисницима* (излагање на стручном скупу библиотекарског животног одаштанског општине); у Градској библиотеци у Сомбору урађене су *Анализа статистичких података о раду Градске библиотеке у Сомбору у 2008. години* и *Анализа статистичких података о раду Градске библиотеке у Сомбору у првих шест месеци 2009. године*; у Градској библиотеци у Новом Саду урађене су 4 анализе: *Набавна политика и стање фондова у Градској библиотеци у Новом Саду*, 2 анализе као делови елабората (*Елаборат о Градској библиотеци у Новом Саду*, за доградњу централног објекта ГБНС и *Елаборат о трансформацији школске библиотеке Средње школе унутрашњих послова у Сремској Каменици у библиотеку Центра за основну обуку полицајаца*), у Сремској Митровици је урађена анализа *Школске библиотеке у општини Пећинци* и *Анализа рада народних библиотека Срема у 2008. години*, која је објављена у *Годишњаку библиотека Срема*, у Матичној библиотеци у Ваљеву *Анализа рада народних библиотека Колубарског округа у 2008. години*, у Крагујевцу *Анализа рада општинских народних библиотека Шумадијског округа у 2009. години* и *Криза читања: подаци Матичне службе Народне библиотеке Вук Караџић у Крагујевцу за период од 1999. до 2008. године* (објављена у *Крагујевачком читалишту*, бр. 28/2009); у Јагодини анализа *Стање записничких фондова у јавним (народним) библиотекама Поморавског округа* и 3 анализе урађене у оквиру пројекта (*Пројекат завршне фазе адаптације подрумског простора Народне библиотеке у Јагодини*, *Замена доградње информационе шехнике и обезбеђивање услова за прелазак у најпреднију фазу аутоматизације библиотечког пословања* и *Пројекат за јавне радове на пословима припреме и класификације библиотечког материјала за дигитализацију записничког одељења*); у Бору *Анализа рада оранака*, *Анализа рада дејних одељења*, *Анализа реализације Мајора пројекта*, пројекта за неформално образовање деце, *Анализа старосне и полне структуре корисника Дејне одељења*, *Анализа реализације забавно-образовних програма на Дејном одељењу* и *Перспективе развоја јавних библиотека у Србији* објављена у *Бележници*, бр. 20-21/2009; у Крушевцу је анализа *Развој библиотекарства у бурској општини* штампана у часопису *Крушевачке Библиотеке Савремена библиотека*.

мално образовање деце, *Анализа старосне и полне структуре корисника Дејне одељења*, *Анализа реализације забавно-образовних програма на Дејном одељењу* и *Перспективе развоја јавних библиотека у Србији* објављена у *Бележници*, бр. 20-21/2009; у Крушевцу је анализа *Развој библиотекарства у бурској општини* штампана у часопису *Крушевачке Библиотеке Савремена библиотека*.

б) Програмски пакет Мрежа библиотека Србије (МБС)

Програмски пакет МБС обухвата статистичке податке који приказују стање и намењени су праћењу обима и структуре библиотечке делатности у Републици Србији. Прикупљање података за ову базу успешно се реализује у матичним службама народних библиотека.

У току 2009. године, у базе матичних народних библиотека унети су подаци за 2008. годину за 1.638 библиотека и библиотечких јединица (563 у Војводини и 1.075 у централној Србији) или 76,51% од укупног броја јединица које су на основу података матичних служби народних библиотека до сада евидентирани у МБС. Осим библиотека и организационих јединица уписаних у регистар библиотека (2.419 од којих су 1.802 народне), МБС обухвата и нерегистроване библиотеке и организационе јединице, као и огранке народних библиотека, па је укупан број библиотечких јединица за које су до сада достављани подаци у МБС 2.141. Проценат библиотечких јединица за које су достављени статистички подаци разликује се у односу на укупан број библиотечких јединица у МБС-у делом и због тога што се подаци за неке библиотечке јединице (пре свега огранке општинских народних библиотека) достављају само за активне библиотечке јединице.

8. Остали послови матичних служби

Редовне активности радника матичних служби су консултације са матичним одељењима НБС и БМС, писање тромесечних и годишњих извештаја о вршењу матичних функција и планова рада матичних служби, израда годишњих планова и извештаја о раду матичне библиотеке, прикупљање и слање извештаја о раду и планова рада општинских библиотека матичним одељењима НБС и БМС за цео округ. Поред тога, матичне службе биле су ангажоване и на давању података за потребе Републичког завода за статистику, попуњавању Уједињених за библиотека Завода за проучавање културног развоја за потребе истраживања *Локалне културне политике*, а матичне народне библиотеке у Војводини редовно достављају матичној служби БМС и обрађене Уједињених о стању библиотечке делатности у народним библиотекама у Војводини. Матичне службе успешно су реализовале и послове Откупа књига Министарства културе, дистрибуирале *Српску рејсјејективну библиографију* и одговориле на *Анкету о најчистијанију књизи*.

Радници матичних служби народних библиотека током 2009. године радили су на пословима развоја одељења и служби, развоја мреже оранака, на аутоматизацији пословања, учествовали у обуци других радника и сами уносили записе у електронски каталог, координирали су набавку и размену библиотечке грађе, организовали и спроводили ревизију, израђивали пројекте за унапређе-

ње рада, радили на дигитализацији библиотечке грађе. Поред тога, многи од њих су редовно ажурирали сајт своје библиотеке, радили на одржавању база података и рачунарске опреме, учествовали у културним програмима и манифестацијама, у издавачкој делатности (уређивали стручне часописе и приређивали монографије), промовисали библиотечку делатност и своје библиотеке кроз наступе у локалним медијима, замењивали одсутне раднике на другим пословима, радили у првостепеним комисијама за доделу стручних звања, били чланови жирија за доделу награда, учествовали у раду управних органа својих библиотека, израђивали сагласности за именовање нових директора у општинским библиотекама.

Већина матичних служби редовно организује мини сајмове књига, а радници матичних служби били су ангажовани у раду Заједнице матичних библиотека Србије, Друштва библиотекара Србије (посебно Секције за матичне библиотеке) и Радне групе за израду стандарда за јавне библиотеке и сарађивали са Друштвом школских библиотекара.

Закључак

У остваривању матичне функције *вођења рејистира библиотека* приоритетни послови матичних служби и даље су послови покретања поступка за издавање библиотека из домова културе и других организација и њихово осамостаљивање, регистрација код Привредног суда и увођење у Регистар библиотека.

На плану остваривања матичне функције *вођење каталога библиотечке грађе* и у интересу бржег и ефикаснијег библиотечког пословања, НБС и Министарство културе Републике Србије препоручују свим библиотекама у мрежи библиотека на територији Републике Србије укључивање у јединствени систем COBISS.SR, који омогућава централизовану обраду библиотечке грађе, као и приступ библиографским записима о грађи свих библиотека учесника у систему, односно узајамну каталогизацију.

Приликом извештавања о пруженој стручној помоћи, матичне библиотеке које бележе податке чине то неравномерно – неке бележе сваку стручну помоћ пружену на лицу места (приликом надзора или неке друге посете), у матичној библиотеци или путем телефона, док друге вероватно подразумевају свакодневно остваривање ове функције или једноставно наведу да су пружене „бројне информације телефоном“¹³. С обзиром на различиту методологију евидентирања, резултати појединих матичних служби међусобно се не могу поредити. Неопходно је да се пружање стручне помоћи редовно евидентира и постане саставни део извештаја о раду матичних служби.

Укупан број надзора над стручним радом није увек истовремено праћен и достављањем записника о надзору – један број записника стиже са великим закашњењем, док неки записници обухватају извештавање о надзору у више библиотечких јединица (најчешће за све огранке једне библиотеке) – па се на годишњем нивоу разликује податак о броју извршених надзора наведен у извештају о раду од броја достављених записника. Неопходно је да надзор над стручним радом у континуитету прати и достављање записника.

На обим и квалитет обављања матичних функција значајно утиче чињеница да радници матичних служби, поред матичних послова, у многим библиотекама раде и друге стручне послове. Овај проблем је посебно изражен код библиотека које у матичним службама имају мањи број библиотечких радника од препорученог.

У оквиру техничких услова, велики проблем представља недостатак службеног возила у већем броју матичних библиотека, посебно при обављању надзора над стручним радом у удаљенијим насељима.

¹³ Из Зрењанина, на пример, стиже извештај да се о броју обављених консултација не води евиденција, али се процењује да се у матичној библиотеци просечно дневно обави по 5 консултација и одговори на велики број телефонских позива.

Realisation of parent functions in Serbian public libraries in 2009

Abstract

In accordance to structure and number of librarians employed on realisation of parent functions in Serbian public libraries this article deals with results of the work of parent services in Serbian public libraries in 2009.

Key words:

parent functions, parent public libraries, Republic of Serbia

ЛИТЕРАТУРА

1. „Закон о општем интересу у области културе“. *Службени гласник Републике Србије* бр. 49 (1992).
2. „Закон о библиотечкој делатности“. *Службени гласник Републике Србије* бр. 34 (1994) и бр. 101 (2005).
3. „Закон о одређивању надлежности Аутономне покрајине Војводине“. *Службени гласник Републике Србије* бр. 6 (2002).
4. „Правилник о врсти стручних послова у библиотеци, врсти и степену стручне спреме потребне за њихово остваривање“. *Службени гласник Републике Србије* бр. 63 (1994).
5. „Правилник о садржини и начину вођења регистра библиотека“. *Службени гласник Републике Србије* бр. 63 (1994).
6. „Решење о одређивању библиотека које обављају матичне функције у библиотечкој делатности“. *Службени гласник Републике Србије* бр. 46 (1994).